

คำนำ

นายทวิศักดิ์ ญาณประทีป ผู้แทนมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้มาแจ้งแก่กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ว่า มีความประสงค์จะขออนุญาตพิมพ์หนังสือเทศน์มหาชาติ มหาเวสสันดรชาดกเพื่อจำหน่ายแก่นักศึกษา กรมศิลปากรพิจารณาแล้ว ยินดีอนุญาตให้พิมพ์ได้ดังประสงค์

หนังสือเทศน์มหาชาตินี้ คือร้อยยาวมหาเวสสันดรชาดก หรือเรียกในภาษาบาลีว่า “เวสสันดรชาดก” เป็นเรื่องราวที่ว่าด้วยพระบุพจริยาของพระพุทธองค์ในอดีตชาติ เมื่อเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรบรมโพธิสัตว์ ทรงบำเพ็ญพระบารมีเป็นชาติสุดท้าย ชาดกนี้ชั้นเดิมเป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี เชื่อกันว่าเป็นพระพุทธรูปนับเนื่องอยู่ในขุททกนิกาเยฝ่ายพระสุตตันตปิฎก พระพุทธรูปทรงแสดงเป็นคาถา คือคำประพันธ์ประเภทฉันทลักษณ์ตลอดเรื่อง มีความยาวกำหนดเป็นคาถาถึง 1000 คาถา ซึ่งไทยเรานิยมเรียกว่า “คาถาพัน” ดังที่ได้นำมาพิมพ์ไว้ต่อท้ายเรื่องนี้แล้ว สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายเกี่ยวกับหนังสือเทศน์มหาชาตินี้ไว้เมื่อพิมพ์ครั้งแรกว่า

“หนังสือเทศน์มหาชาติที่กวีได้แต่งไว้ ทั้งเก่าใหม่มีมากมายหลายสำนวน หอพระสมุดฯ เลือกลงแต่เฉพาะสำนวนที่เทศน์กันอยู่เป็นพื้นเมืองทุกวันนี้ พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ เพื่อให้เป็นฉบับสำหรับนักเทศน์มหาชาติทั่วไป การที่เลือกได้หาหรือเจ้าคุณพระพิมพ์มรดกรรม วัดระฆังโฆสิตาราม ซึ่งเป็นประธานกรรมการเทศน์มหาชาติของหลวง และได้สืบหาต้นฉบับ ณ ที่ต่าง ๆ มาสอบกันหลายฉบับ ตรวจชำระก่อนแล้วจึงได้ให้พิมพ์ แต่เมื่อสอบฉบับ ได้ความปรากฏอย่างหนึ่งว่า หนังสือเทศน์มหาชาติบรรดาที่เป็นฉบับจารไว้ในคัมภีร์ใบลาน ถึงความเป็นสำนวนเดียวกัน และจะเป็นฉบับเก่าแก่อย่างไรก็ดี ที่ถ้อยคำจะตรงกันแต่ต้นจนปลายใน 2 ฉบับเป็นอันไม่มี ยิ่งฉบับสร้างใหม่ก็ยังวิปลาสมากไป ที่อาศัยสอบชำระได้แต่ฉบับสร้างเสมอในรัชกาลที่ 3 ถึงกระนั้นที่ในฉบับเก่าด้วยกันผิดกันก็มีอยู่มาก ที่ผิดกันแต่ถ้อยคำเพียงต้องตัดสินว่าฉบับไหนจะถูกต้องบ้าง บางแห่งผิดถึงไม่ได้ความ จำต้องนึกเอาว่าของเดิมจะเป็นอย่างไร เหมือนแก้ไขโดยอัตโนมัติก็มีบ้าง แต่น้อยแห่งไม่มากเหมือนที่ตัดสินเอาตามฉบับนี้หรือฉบับโน้น แต่ส่วนกันที่ที่เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสนั้น ได้หนังสือฉบับหลวงในหอพระมณเฑียรธรรมมาเป็นฉบับการตรวจชำระหามีความลำบากไม่

ในการตรวจชำระหนังสือเทศน์มหาชาติ ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณนี้ ได้มอบให้ขุนพิณิจ
วรรณการ⁽¹⁾ (แสง สาลิตุล เปรี๊ยะ) เป็นพนักงานตรวจสอบทั้งความภาษาไทย และสอบคาถากับ
ฉบับที่พิมพ์ในยุโรป ตลอดจนการตรวจฉบับที่พิมพ์ด้วย แลได้ให้ไปหาหรือเจ้าคุณพระพิมลธรรมขอ
ความแนะนำเนื่อง ๆ ขอขอบคุณของท่านด้วย”

ต่อมากรมศิลปากรได้มอบให้นายพิฑูร มลิวัลย์ เปรี๊ยะธรรมประโยค 9 เมื่อครั้งดำรง
ตำแหน่งประจำแผนก กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ปัจจุบันโอนไปรับราชการในตำแหน่งอนุ
ศาสตราจารย์ 6 หัวหน้าฝ่ายปริยัติปกรณ์ กรมการศาสนา เป็นผู้ตรวจสอบคาถาภาษาบาลี
โดยถือฉบับที่พิมพ์เป็นธรรมเนียมบรรณาการในงานฌาปนกิจศพนายชิต นภาศัพท์ (หมอชิต)
เมื่อ พ.ศ. 2497 เป็นหลัก สอบทานกับฉบับอื่น ๆ ที่เห็นว่าเป็นสำนวนเดียวกัน โดยพยายามรักษา
สำนวนเดิมไว้ทุกประการ แต่ได้ปรับปรุงแก้ไขอักษรวิธีบางแห่งให้ถูกต้อง พร้อมทั้งทำ “ศัพท์ธา
บาย” เพื่อสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า

กรมศิลปากรหวังว่าหนังสือนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา โดยทั่ว
กัน.

(คุณหญิงอารี กุลรัตน์)
อธิบดีกรมศิลปากร

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

31 สิงหาคม 2526

---

(1) พระพิณิจวรรณการ.